

Meervoudig jaarverslag/jaarplan Stichting Picture Bridge Foundation

Amsterdam, juli 2017

Voorwoord:

De stichting Picture Bridge Foundation is een jonge stichting. We hebben vorig jaar ons eerste en tot nu toe enige project uitgevoerd. Dat betekent dat ons inhoudelijk jaarverslag nagenoeg gelijk is aan het eindverslag van het project wat we vorig jaar als stichting hebben uitgevoerd.

ACTIVITEITEN

Nov-dec 2015	De werving voor deelnemers van het project Point of View (POV) in Culemborg is in volle gang.
Jan t/m april. 2016	Uitvoering van de eerste fase van POV waarbij deelnemers bij elkaar komen en hun gemaakte werk bespreken.
Mei 2016	- Afsluiting van de bijeenkomsten en toewerken naar de opening van de projecttentoonstelling in het Elisabeth Weeshuis Museum - Eerste evaluatie van het project POV
Mei t/m sep. 2016	Tentoonstelling van POV te zien in het Elisabeth Weeshuis Museum in Culemborg.
Aug. 2016	Deelname aan de UITmarkt met het project POV op uitnodiging van Stichting Doen.
Sep. 2016	- Expositie van POV tijdens het LekArt festival in Culemborg - Start organisatie nieuwe edities van POV in de gemeenten Dordrecht en Haarlemmermeer
Okt. t/m nov. 2016	- Afronding subsidieverslagen voor deelnemende fondsen - Start uitwerking plannen en organisatie rondom project 'Hoe word ik oud? (HWIO)
Nov. 2016	Tweede evaluatie POV
Jan. 2017	Evaluatiegesprekken project POV in de gemeente Culemborg met samenwerkende partners met actielijst voor follow up
Mrt- April 2017	- Aanvragen voorbereiden voor nieuwe edities POV in de gemeenten Dordrecht en Haarlemmermeer - Aanvragen voorbereiden HWIO in de gemeente Den Haag
Sep. t/m dec. 2017	- Start werving deelnemers POV editie Dordrecht - Start foto-elicities project HWIO - Uitvoering photovoice fase project HWIO gemeente Den Haag
Jan. 2018	Start uitvoering photovoice fase project POV gemeente Dordrecht

- Voorbereiding tentoonstelling in Nutshuis project HWIO

Jan. t/m mrt 2018

Uitvoering photovoice fase project POV gemeente Dordrecht

Feb. 2018

tentoonstelling in Nutshuis project HWIO

April 2018

- Afronding en tentoonstelling in Onderwijs museum project POV editie Dordrecht
- Start werving deelnemers POV editie Haarlemmermeer

Eindrapportage project Point of View

Jaarverslag 2016 Stichting Picture Bridge Foundation

De stichting heeft in het jaar 2016 een project uitgevoerd en afgerond, het project Point of View. Daarmee is het jaarverslag van het jaar 2016 gelijk aan het inhoudelijk verslag van het project.

Het bestuur kwam in 2016 vier keer bijeen om te vergaderen.

Inhoudelijk verslag

Eind januari ging het project Point of View van start. Vierentwintig mensen deden uiteindelijk mee. De helft daarvan Nederlander, de overige deelnemers kwamen uit Syrië, Irak, Eritrea, Burundi en Congo.

We kwamen eens in de twee weken bij elkaar om de gemaakte foto's te bespreken. We vroegen hen verschillende onderwerpen vast te leggen. Wat maakt dat je je ergens thuis voelt en hoe zou jij het leven in Nederland laten zien aan een dierbare ver weg? Waar ben je trots op of worstel je mee? Wat zijn de dingen die je opvallen in het dagelijkse leven en wat is je zo dierbaar dat je het voor altijd zou willen bewaren?

We ontvingen prachtige foto's. Er kwamen veel verhalen naar boven. Sommige waren grappig en herkenbaar, anderen ontroerden. Maar vaker nog was er verwondering over 'de betrekkelijkheid van onze vanzelfsprekendheid'. Het leidde ook tot discussies; alle grote thema's zoals religie, homorechten en emancipatie passeerden de revue. Deelnemers waren bereid om hun verhalen met elkaar te delen. Er is contact gemaakt als gelijkwaardige gesprekspartners. Zo kon er open over onderwerpen gesproken worden die in de beeldvorming beladen zijn.

Opvallend was dat er meerdere keren bijna letterlijk dezelfde dingen werden gefotografeerd door deelnemers uit de verschillende groepen. Zo fotografeerde een Nederlandse deelnemster een aantal vuilnisbakken op een rij om daarbij licht ironisch op te merken hoe keurig de Nederlanders zich altijd aan de regels houden. Een Congolese deelnemer fotografeerde eveneens een rij vuilnisbakken maar sprak juist zijn bewondering uit: vuilnisophaal gaat er in Congo heel anders aan toe.

Andere keren werd er juist op dezelfde manier naar hetzelfde gekeken: een Syrische deelnemster kwam met een foto van een kop en schotel die zij van

huis had meegenomen. Het kopje was van haar moeder geweest en daarom dierbaar en zij dronk daar het liefst haar koffie uit. Een Nederlandse deelnemster fotografeerde ook een kop en schotel als dierbaar object: haar oma had het haar ooit cadeau gedaan.

Onder de vluchtelingen deelnemers uit de verschillende land werd ook meerdere keren hetzelfde thema gefotografeerd: bankjes op mooie uitzichtplekken waar vervolgens nooit op wordt gezeten. Toch werd in de regel de structuur in Nederland door de vluchtelingen juist bewonderd terwijl de behoefte aan regelgeving door de Nederlanders vaak werd gefotografeerd als uiting van overregulering.

De deelnemers wisten hun weg naar ons te vinden via verschillende kanalen. De Nederlandse deelnemers gaven aan via posters en flyers in de stad op de hoogte te zijn en over ons project te hebben gelezen in lokale media. Voor de vluchtelingen gold dat zij via flyers bij VluchtelingenWerk en via medewerkers van VluchtelingenWerk en/of docenten van de taalklassen van ons bestaan af wisten. Ook hebben wij verschillende malen inloopsprekuren en taallessen bijgewoond om vluchtelingen te vertellen over ons project.

Aanvankelijk begonnen we met 30 deelnemers, waarvan 14 Nederlanders en 16 vluchtelingen. Na de eerste bijeenkomst besloten twee Nederlandse deelnemers niet verder te gaan. De ene deelnemer zei hierover: “Voor mij gaat er te veel tijd zitten in (de techniek van) het fotograferen in verhouding tot het doel van het project.” Voor de andere deelnemer gold eigenlijk het tegenovergestelde, het ging hem te weinig over fotografie als op zichzelf stand doel en teveel over fotografie als middel.

Aan de kant van de vluchtelingen besloten uiteindelijk vier kandidaten (waarvan drie Eritreeërs) om verschillende (persoonlijke) redenen af te haken, als ook een Eritrese tolk (kreeg een baan). Het vertrek van de tolk zal zeker een rol hebben gespeeld in het vertrek van de Eritreeërs die geen Nederlands en slecht Engels spraken. Vanwege gebrek aan een gemeenschappelijke taal en weinig aansluiting qua leeftijd (ze waren 10-15 jaar jonger dan de gemiddelde deelnemer), besloten ze na een paar bijeenkomsten niet meer te komen.

En alhoewel we het erg jammer vonden dat mensen niet meer met het project verder wilden, kwam het kleinere achtergebleven deelnemersaantal (12 Nederlandse Culemborgers en 12 Culemborgse vluchtelingen) het project ten goede. Het gaf meer tijd om de diepte in te gaan tijdens de gezamenlijke besprekingen en leverde minder vertraging op vanwege vertalingen. Beide aspecten maakten het makkelijker om een vertrouwensband met elkaar op te bouwen.

Doelen

Kwalitatieve resultaten

We wilden met ons project bereiken dat er een sociale binding tussen individuen en groepen ontstond. Deze zou ontstaan uit het inzicht wat deelnemers zou krijgen in de manier waarop een ander naar de wereld kijkt. Wie inzicht krijgt in de beleving van een ander, stelt zich makkelijker open.

Voor de evaluatie van Point of View hebben deelnemers bij de start en aan het einde van het project een vragenlijst ingevuld. In de eerste vragenlijst kwamen onderwerpen aan bod zoals thuisgevoel, contacten en verwachtingen van Point of View. In de tweede vragenlijst ging het over de waardering van Point of View en de impact ervan.

In totaal deden 24 deelnemers mee aan het project: 12 Nederlandse Culemborgers en 12 vluchtelingen. Met uitzondering van twee vluchtelingen hebben zij allemaal twee vragenlijsten ingevuld. Door afwezigheid bij de laatste bijeenkomst is de tweede vragenlijst door 10 vluchtelingen ingevuld in plaats van 12. Omdat het totaal aantal respondenten erg klein is wordt de cijfermatige informatie hieronder niet in percentages weergegeven, maar in getallen.

Verwachtingen

Nieuwe mensen leren kennen en meer leren over fotografie; dat verwachten vrijwel alle deelnemers bij de start van Point of View. Verschillen zijn er ook. Sommige vluchtelingen verwachten dat Point of View een bijdrage zal leveren aan hun algemene ontwikkeling en dat zij nuttige vaardigheden zullen leren.

..... "To develop our skills and abilities in something useful for the next years maybe!"

"To discover if I have a point to view. To be free in what I would like to view"

Nederlandse deelnemers verwachten dat zij vluchtelingen leren kennen en meer inzicht zullen krijgen in hoe zij de wereld ervaren.

"Meer inzicht in de problematiek rondom vluchtelingen. Meer inzicht in de

belevingswereld van de vluchtelingen.”

“Ik verwacht een nieuwe manier van ‘zien’, wat wordt gevoed door nieuwe verhalen van mensen die ik nu leer kennen. De camera zal me helpen om de dingen via hun ogen te zien, dus hun ‘point of view’.”

Bij de eindmeting valt op dat vrijwel alle deelnemers vinden dat het project aan hun verwachtingen heeft voldaan. Alle deelnemers vinden dat het project ‘helemaal’ (9) of ‘grotendeels’ (12)¹ aan hun verwachtingen voldeed. Geen enkele deelnemer geeft aan dat het project niet of niet helemaal voldeed aan de verwachtingen.

“Nu kan ik via een foto zien wat de bedoeling was om de foto te maken.”

“I expected that I will know nice people from Holland and the other countries. It was more than nice.”

“Meer dan. Zo leuk hoe wij elkaar hebben leren kennen. Veel, weer veel geleerd. Je neemt je POV mee in je blik op de wereld. Heel sympathiek concept. Zit goed in elkaar. Verdient navolging!”

“Ik wilde mensen leren kennen (Culemborgers en vluchtelingen) en vooral ervaren dat vluchtelingen in wezen niet zo anders zijn dan wij. Dat klopt!”

“Ik had verwacht dat er uitwisseling zou komen en dat we elkaar daardoor zouden leren kennen. Dat is gebeurd. In de loop van de cursus waren we echt een groep.”

Enkele Nederlandse Culemborgers hadden meer groepswork verwacht.

“Ik had van tevoren gedacht dat we meer in tweetallen of kleine groepjes foto’s zouden maken. Maar de bespreking van de foto’s in de 2 subgroepen was ook interessant.”

---

¹ Deze vraag is door één vluchteling niet ingevuld.

Bijeenkomsten en begeleiding

Point of View is door alle deelnemers heel goed beoordeeld! Dat blijkt ook uit de hoge rapportcijfers die deelnemers aan het project gaven. Vluchtelingen beoordeelden Point of View met een 8,9 gemiddeld en Nederlandse deelnemers gaven gemiddeld een 8,4 als rapportcijfer.

“Ik vond het heel waardevol en had het niet willen missen.”

“Heel gezellig en leerzaam. Bijzonder om te horen hoe anderen vanuit een hele andere achtergrond naar ‘onze’ wereld kijken.”

“Ik heb veel geleerd en ik heb veel contacten gemaakt met andere vluchtelingen en ook Nederlanders.”

“I loved Point of View because I learned many things about Nederland and about Dutch nice people. “

Ook voor de begeleiding van de bijeenkomsten en de open en ontspannen sfeer was veel waardering.

“De begeleiding was heel goed. Alles op tijd. Vriendelijke manier om te praten met iedereen.”

“Wat een geduld, wat een humor. Een heldere uitleg. Zorgvuldig. Respectvol. Inlevend. Kortom: erg prettig.”

“De adviezen waren positief en die heb ik ook verwerkt in de foto’s die ik wekelijks nam.”

“Het waren hele aardige mensen. Bovendien heb ik persoonlijk van hen veel dingen over foto’s maken geleerd. Voor mij alles goed gegaan.”

“I know more people in my life in Nederland now. I enjoyed being with them. I hope to be in another point of view in the future.”

Een paar minpunten werden ook genoemd zoals de lengte van de bijeenkomsten en rommeligheid, mede doordat er in verschillende talen vertaald moest worden. Voor dat laatste was er overigens ook veel begrip.

Impact

De meting aan het begin van Point of View laat zien dat de Nederlandse Culemborgers zich meer thuis voelen in Nederland en Culemborg dan vluchtelingen en dat het onderlinge contact tussen beide groepen beperkt is. Dat geldt vooral voor de Nederlandse Culemborgers. Geen van hen heeft vluchtelingen in de vriendenkring. Vluchtelingen hebben minder sociale contacten in Culemborg, maar lijken wel meer gericht op contacten met Nederlanders dan andersom. Ongeveer de helft van de vluchtelingen die aan Point of View meedoen heeft Nederlandse vrienden.

Door Point of View hebben deelnemers hun sociale netwerk kunnen uitbreiden. Het grootste deel van de deelnemers (16) wil graag of misschien (6) contact houden met andere deelnemers. Dat geldt voor beide groepen deelnemers ongeveer evenveel. Er zijn zelfs nieuwe vriendschappen ontstaan. Alle vluchtelingen hebben het gevoel dat ze nieuwe vriendschappen hebben gesloten terwijl dat voor de helft van de Nederlandse deelnemers geldt.

Point of View heeft bij sommigen het beeld van 'de ander' veranderd. Vier van de 12 Nederlandse deelnemers vindt dat hun beeld van vluchtelingen door Point of View is veranderd, maar de meesten vinden dat het gelijk is gebleven. Zij hadden al een positief beeld van vluchtelingen, maar zonder dat ze persoonlijk contact hadden met vluchtelingen. Dat er nu wel persoonlijke contacten zijn heeft veel impact. Vluchtelingen zijn niet meer een anonieme groep uit de krant of van de televisie. Het zijn bekende gezichten geworden met persoonlijke verhalen. Dat maakt niet alleen meer indruk, maar het geeft ook meer inzicht in hoe het is om te moeten vluchten en in een vreemd land een nieuw bestaan op te moeten bouwen.

“Ik had een positieve kijk, maar kon die niet onderbouwen omdat ik geen vluchtelingen kende maar nu kan ik dat wel.”

“Toch weer meer geleerd van de verhalen/achtergrond van de vlucht en hoe het is om in NL weer een bestaan op te bouwen.”

“Dat is niet wezenlijk veranderd. Wel zijn vluchtelingen veel dichterbij gekomen.”

Mensen van vlees en bloed en niet alleen in de krant.”

Acht van de 10 vluchtelingen vinden dat hun beeld van Nederlanders is veranderd door Point of View.

“Nederlanders en vluchtelingen kunnen heel goed samenwerken.”

“... en hier voeg ik toe dat ik veel nederlanders of culemborgse mensen herkend heb. Voor mij ik denk dat veel mensen houden van ons als vluchtelingen en ze helpen ons en ik waardeer dat.”

“De samenwerking tussen Nederlanders en vluchtelingen in Culemborg is verbeterd.”

Samenvatting

De evaluatie van Point of View laat zien dat het project door deelnemers heel positief is beoordeeld. Deelnemers gaven hoge rapportcijfers voor het project, waren zeer tevreden over de begeleiding en het project voldeed aan de verwachtingen. Point of View zorgt voor een toename van onderling contact tussen de verschillende groepen deelnemers en voor een verdieping van dat contact. Er zijn zelfs nieuwe vriendschappen ontstaan.

Tijdens de laatste bijeenkomst hebben de deelnemers ons gevraagd een app groep voor hen aan te maken en een soort van LinkedIn gegevens (beroep/werkervaring) van iedereen te verzamelen. Ze wilden ze niet alleen makkelijk met elkaar in contact blijven maar ook elkaars kennis en ervaring inzetten waar mogelijk. We hebben aan beiden vragen gehoor gegeven en er wordt inmiddels druk heen en weer ge-appt en de eerste gezamenlijke afspraak is al gepland.

Overige bevindingen van deelnemers die uit interviews, gesprekken of mailwisselingen naar voren kwamen:

Deelneemster en Culemborger Corine (48): “Wat me bijblijft is het opbloeien van sommige deelnemers. Waren mensen eerst stil en gesloten, op het einde vormden we een hechte groep. Mensen maakten contact, hun eigenwaarde leek hersteld. Ik mis de bijeenkomsten wel. Ongeacht je achtergrond of waar je vandaan komt, iedereen stond op gelijke voet in dit project.

“Wat ik ervan geleerd heb is dat verschillen tussen mensen niet zo groot zijn. Uiteindelijk wil iedereen hetzelfde: je thuis voelen, erkenning, een familie om je heen. Ik herinner me een Syrische dame die een foto van een koffiekopje had gemaakt, omdat het moment van koffie drinken haar een thuisgevoel geeft. Er waren Culemborgers die zo’n zelfde foto hadden.

“Een overeenkomst tussen ons allen was dat iedereen dingen meemaakt in zijn of haar leven. Het een is niet vergelijkbaar met het ander, maar het was mooi om te zien dat ieder van ons daarmee om probeert te gaan. Wanneer je dat beseft, valt er een afstand weg tussen jou en de ander.

Uit: <https://anoukvanleeuwen.wordpress.com/dossier-vluchtelingen-en-kunst-point-of-view/>

Deelneemster en Culemborger Jaqueline (51): “...wat is het toch een fantastisch project om aan deel te nemen! ...Je leert zo met nieuwe ogen kijken, ik leer iedere week, het helpt de integratie, je leert mensen kennen, enz. Dat gun ik heel Nederland!

Uit de project mailwisseling.

Deelnemer en Culemborgse vluchteling Bassam (39): “Ik heb in dit project ontdekt hoe fijn het is om me met foto’s te uiten. Het maakt me kalm. Ik wil dit blijven doen.”

Uit het interview voor de video opnames van Point of View.

Kwalitatieve resultaten op de langere termijn

Totaal aantal terug gestuurde vragenlijsten: 14 (4 vluchtelingen en 10 NL).

Totale response: 58%

	Nee	Beetje/ Misschien	Ja
Ik heb mensen leren kennen die ik anders nooit zou hebben ontmoet		1	13
Ik begrijp nu veel meer van het leven van vluchtelingen/Nederlanders		4	11 ²
Ik vindt het makkelijker om met	1	4	8 ³

² 1 respondent gaf 2 antwoorden

Nederlanders/vluchtelingen om te gaan			
Ik maak nu betere foto's	3	6	5
Ik ben meer gaan fotograferen	5	4	5
Ik heb meer belangstelling voor fotografie	5	2	7
Ik heb er nieuwe vrienden aan overgehouden	4	2	8

Om een indruk te krijgen van de effecten van Point of View op langere termijn, hebben we een half jaar na afloop de deelnemers nogmaals een aantal vragen gesteld over wat ze van het project vonden. Iets meer dan de helft van de deelnemers (14 ofwel 58%) vulde de vragenlijst in, waaronder 4 vluchtelingen en 10 Nederlandse Culemborgers. Uit de positieve reacties blijkt dat het enthousiasme voor Point of View er nog steeds is.

“Het was een mooie ervaring en ik ben dankbaar dat ik deze mensen ontmoet heb en hun verhalen gehoord heb. Fotograferen was een prachtige manier om de verbinding tot stand te brengen. Beelden spreken een redelijk universele taal. Ik heb leuke mensen ontmoet en veel geleerd over fotografie. Ik maak mijn foto's nu veel bewuster en dat geeft mooiere resultaten, Bedankt Karijn en Martha!”

“It was a positive experience. The course was simple and beautiful, to meet different cultures from different countries, to enter for the first time to the world of professional photography, and see the pictures in a different way! Point of view was really different, interesting and a very useful project!”

Met Point of View wilden we ervoor zorgen dat er meer contact, begrip en verbinding zou ontstaan tussen verschillende bevolkingsgroepen. De evaluatie wijst uit dat dat gelukt is. Alle respondenten bevestigen dat Point of View voor nieuwe en ‘niet alledaagse’ ontmoetingen zorgde. Ruim driekwart van de respondenten is door Point of View meer gaan begrijpen van het leven van Nederlanders/vluchtelingen en vindt makkelijker om met hen om te gaan.

De intensiteit van nieuwe contacten varieert, maar het wordt belangrijk of bijzonder gevonden. Met uitzondering van één respondent, hebben alle respondenten nog steeds contact met andere deelnemers, bijvoorbeeld door terloopse ontmoetingen op straat, een appje of via facebook.

“Culemborg is vrij klein, dus op het station en in de AH kom ik mensen tegen en dat is wel leuk. Dat geeft me wel het gevoel dat ik meer contact heb gekregen

---

³ Geen antwoord van 1 respondent

tot een 'nieuwe groep mensen'. En we appen af en toe, en op Facebook volg ik hun berichten met meer belangstelling ....”

“I meet some of them Tuesday (every Tuesday in the Doenerij) Also I met some of them in the city center (supermarket Lidl and HEMA) It was nice to talk about our memories of point of view and also about the latest news.”

“.... iemand van gezicht hebben leren kennen en hoi kunnen zeggen heeft ook waarde.....”

“...nog een paar keer een wederzijdse koffiedrink afspraak gehad en waarschijnlijk in de toekomst nog wel eens”

Van een aantal respondenten weten we dat het onderlinge contact hechter is dan toevallige ontmoetingen. Acht van de 14 respondenten (en twee een beetje) is bevriend geraakt met andere deelnemers. Ook van enkele andere deelnemers (die de vragenlijst niet invulden) weten we dat er nieuwe vriendschappen zijn ontstaan.

Niet alle verwachtingen over nieuwe contacten zijn uitgekomen. Niet dezelfde taal spreken kan belemmerend werken, maar ook simpelweg het verschil in leeftijd en dagelijkse bezigheden.

“Het feit dat ik niet zoveel contact heb met de deelnemers zit veel meer in het verschil in levensfasen. Ik heb als vrouw van middelbare leeftijd weinig gemeenschappelijks met de gemiddelde deelnemer aan POV (jongere man met een jong gezin in een opbouwfase). Dat hier geen intensieve wederzijdse contacten uit groeien lijkt me niet meer dan logisch.”

“...Als ik mensen op straat tegenkom vind ik het toch moeilijk om een gesprekje te beginnen omdat ik vaak geen 'oppervlakkig aanknopingspunt' heb. Ook de taal is toch een probleem. Dat was met foto's en een tolk makkelijker.”

Het eindoordeel over Point of View is heel positief. Dat bleek uit de evaluatie meteen na afloop van het project, maar ook nu, een half jaar later. Fotografie lijkt een uitstekend medium om in korte tijd de wereld van een ander te leren kennen op een oprechte en gelijkwaardige manier. Die ervaring heeft indruk gemaakt. Dat blijkt uit de antwoorden op de laatste vraag die we de deelnemers stelden: Wat heeft Point of View jou gebracht?

“Verbreding van mijn kijk op de wereld en andere culturen. Ik heb het als heel bijzonder ervaren dat er zoveel openheid gecreëerd kan worden in zo'n korte tijd tussen alle deelnemers. Ik heb het als een heel bijzondere tijd/ cursus ervaren”

“Ik kijk nog steeds met veel plezier terug op de ontmoetingen en vertel er regelmatig over met kennissen of mensen op mijn werk. Ik voel me nog steeds betrokken bij de groep...”

“meer vriendschap in dit dorp”

“Ik vind het nog steeds leuk om met andere ogen naar de wereld te kijken. Ben blij om het mee gemaakt te hebben”

“Problematiek in de media blijf ik linken aan mijn ervaringen bij Point of View. Ik heb nog steeds de persoonlijke verhalen in mijn achterhoofd die ik toen gehoord heb.”

“Ik stond altijd al positief ten opzichte van vluchtelingen. Niemand legt voor z'n lol die afstand af en laat alles achter. Dat beeld is bevestigd. Als mensen nu negatief zijn over vluchtelingen haal ik de voorbeelden aan vanuit POV.

Verder vind ik het een verrijking om al deze mensen te hebben leren kennen en ook om via de fotografie te zien hoe je naar de wereld kijkt heeft mij verrijkt.

En het voorbeeld van het tandenfeestje van (...), dat vond ik echt bijzonder.”

“Meer inzicht in hoe het is om opnieuw te starten, bredere horizon, leuke mensen leren kennen, met wie de drempel heel erg laag is om een interessant gesprek mee te hebben”:

“...Ik vond het ontzettend leuk om mee te doen. Heb genoten van de avonden, de foto's en de eerlijke verhalen. Het was ook erg leuk om de tentoonstelling achteraf te zien. ....Ik heb zeker veel geleerd van het project en vind het ook heel leuk om af en toe nieuwe bekenden op de fiets tegen te komen.

Nogmaals dank voor dit mooie project. Ik ben blij dat ik erbij was!”

“Ik heb veel dingen over de vluchtelingen en Nederlanders geleerd.

Nu kan ik de foto zien en geef haar meer dan een mening.

Als jullie nog een keer de cursus doen ,wil.ik me graag bij jullie aanmelden.

“Het project Point of View gaf me een aanvullende kans om in de Nederlandse samenleving te integreren en wat weten over de cultuur, dat is eigenlijk de

bijbedoeling, en laat me nieuwe dingen over het gebied van de fotografie leren en dit is een aanvullende vaardigheid, bovendien heb ik aardige mensen leer kennen...”

NB. Wij ontmoeten in januari onze partners uit de gemeente, VluchtelingenWerk en de samenwerkende stichtingen om over de bevindingen uit ons project te praten en eventuele handelingsperspectieven die daaruit voort kunnen komen.

Kwantitatieve resultaten

In ons projectvoorstel spraken we van een direct bereik van 100 man, waaronder deelnemers en de leden van de samenwerkende stichtingen. Dit aantal heeft ons project zeker gehaald. Naast het deelnemersaantal en de directe betrokkenen laat onze Facebookpagina zien dat we met elke post gemiddeld 200 man bereikten met uitschieters naar 1000 bij aankondiging van publicaties en/of de tentoonstelling. Ook werden medewerkers van het Elisabeth Weeshuis museum, de bibliotheek en de Volksuniversiteit West Betuwe direct betrokken dankzij onze continue aanwezigheid in het door hen gezamenlijke gedeelde gebouw waar onze bijeenkomsten plaatsvonden.

Daarnaast spraken we over de bezoekersaantallen aan de tentoonstelling in het Elisabeth Weeshuis museum. Op basis van de bezoekersaantallen van de tentoonstellingen van het museum gingen we uit van een bereik van 2500 mensen. Op de openingsbijeenkomst verwachtten we zo'n 250 bezoekers (deelnemers met hun familie en vrienden: 100-120, leden samenwerkende stichtingen: 70-100, medewerkers gemeente en VluchtelingenWerk: 20-30, lokale media en overige geïnteresseerden: 40-60). Bij het museum van Loon konden we een bezoekersaantal van ongeveer 20.000 à 25.000 personen verwachten. Bij de opening en debat zouden daar nog 500 bezoekers bijkomen.

Op dit onderdeel is de grootste wijziging van ons project zichtbaar. De voornaamste reden is het niet doorgaan van de tentoonstelling in het Museum van Loon. Tonko Grever, de museumdirecteur bericht ons halverwege april via de mail het volgende over:

“...Ondank ons enthousiasme voor je project, is het helaas toch niet mogelijk om de tentoonstelling hier in museum Van Loon te realiseren.

De reden dat dit bericht zo lang op zich heeft laten wachten is omdat ik tot het laatst gekeken heb naar mogelijkheden.

De belangrijkste reden dat de tentoonstelling hier geen doorgang kan vinden is omdat het bestuur zich beroept op het huidige beleidsplan, dat maximaal drie tentoonstellingen per jaar toestaat. In het verleden werd van deze regel soepeler afgeweken, maar de laatste tijd stelt het bestuur zich helaas en deels gedwongen formeler op.

Ik hoopte op een uitweg door jouw project te laten vallen onder onze reeds geplande samenwerking met Foam. Helaas heeft Foam gekozen voor een ander project. Dit heeft vooral te maken met de huidige tentoonstelling van Foam van Henk Wiltshut. Een beetje een kwestie van pure pech....”

Met de afzegging van het Museum van Loon, gaat ook ons publiekbereik naar beneden. De bezoekersaantallen bij de overige activiteiten van het Elisabeth Weeshuis Museum komen overigens tot nu toe wel overeen met de opgegeven aantallen.

Dit werd gelukkig ten dele gecompenseerd door onze expositie tijdens LekArt. LekArt, een twee jaarlijks kunstfestival in Culemborg benaderde ons eind augustus met de vraag of wij ook mee wilden doen. Daar waren we heel blij mee. Met deelname aan LekArt bereikte we een heel ander publiek, goed voor een bezoekersaantallen van 1500 (unieke) personen. Hier viel op dat ons ‘interactieve’ gastenboek, waarbij bezoekers gevraagd wordt zelf antwoord te geven op de vragen die de deelnemers met beeld hebben vastgelegd, wederom zeer goed werd gevuld. Het onderwerp van POV, ‘hoe verhouden de verschillende bevolkingsgroepen zich tot het (samen)leven in dit land’ houdt veel mensen bezig.

Ook zijn we erg blij om te vermelden dat het COA de tentoonstelling in kleinere samenstelling bij de jaarlijkse UNHCR vergadering in Geneve heeft tentoongesteld.

Een kleine versie van POV was ook te zien tijdens de UITmarkt in Amsterdam, waar we door Stichting Doen waren uitgenodigd om een stand te vullen. We hebben daar verschillende museumdirecteuren ontmoet die geïnteresseerd zijn in eigen POV tentoonstelling en met wie we daarover in gesprek zijn.

Naast de bezoekersaantallen gingen we uit van een groot publieksbereik door de publicaties in lokale media. Uitgaande van twee publicaties in AD utrechts Nieuwsblad – Editie Utrecht Zuid* met een oplage van 44,000, gingen we uit van een bereik van 88,000 mensen.

Ons project had over media aandacht niets te klagen, we verschenen meerdere keren op tv, radio of krant. Daarmee kwam ons publieksbereik vele malen hoger te liggen dan eerder gedacht. Hieronder het overzicht (zie ook facebook.com/projectpov voor kopiën van papieren publicaties):

- De Gelderlander (3 publicaties): oplage 136.000
- AD utrechts Nieuwsblad – Editie Utrecht Zuid: oplage 88.000
- Gelders Koppen
<http://www.omroepgelderland.nl/.../Gelde.../aflevering/172621251>:
250.000 kijkers
- Radio 5 <http://www.eo.nl/radio5/programmas/openhuis/aflevering-detail/open-huis-20151217t130000/>
- Radio 5 <http://www.eo.nl/.../aflevering-de.../open-huis-20151217t130000/>
- Radio Gelderland: <https://soundcloud.com/omroepgld/karijn-kakebeeke-over-point-of-view>
- Radio SRC.fm <https://clyp.it/b3oxd1fc>
- Culemborg in Beeld (3 publicaties): oplage 12.000
- Kleurrijk wonen: <http://www.kleurrijkwonen.nl/Nieuws/Artikel-1396/>
- Culemborg Stadsmuis: <http://culemborg.stadsmuis.nl/expositie-point-of-view/>
- Photon Magazine: <http://www.photonmagazine.eu/point-of-view>
- Het kan wel: <http://www.hetkanwel.net/2016/05/18/point-of-view/> :
43.000 likes
- Culemborgse Courant: Culemborgse Courant: oplage: 13.500 exemplaren |
pageviews: 100.000 p.m.
- <http://museumtijdschrift.nl/tentoonstellingsagenda/point-of-view/>
- <https://www.culemborg.nl/Actueel/Nieuws/2016/juni/Foto%20expositie>
- <http://culemborg.straatinfo.nl/agenda/point-of-view-expositie-door-culemborgse-vluchtelingen-en-stadsbewoners-elisabeth-weeshuis-museum-63>
- <http://www.wherevent.com/detail/Elisabeth-Weeshuis-Museum-Point-of-View-Expositie-door-Culemborgse-vluchtelingen-en-stadsbewoners>
- <https://allevents.in/culemborg/point-of-view-expositie-door-culemborgse-vluchtelingen-en-stadsbewoners/634640340048000>
- <http://www.cultuurfondsculemborg.nl/project/zie-jij-wat-ik-zie/>
- <http://drimble.nl/regio/gelderland/rivierenland/32694955/point-of-view-zoekt-deelnemers-met-open-blik.html>
- <http://www.lepke.nl/interviewt/>
- <https://anoukvanleeuwen.wordpress.com/dossier-vluchtelingen-en-kunst-point-of-view/>

Samenwerkende partners & vrijwilligers

Er is tijdens het project goede samengewerkt met verschillende partners. Met sommige partners was de samenwerking intensiever van aard dan met de ander, maar met alle partners is heel prettig en constructief samengewerkt.

Ook hebben veel personen en organisaties vrijwillig of gratis hun diensten of waren aangeboden. Denk daarbij aan: gratis huur van de ruimte voor de bijeenkomsten, gratis kunnen koffie en thee, gratis huur van een extra laptop, de mogelijkheid om camera's tegen inkoopsprijs te kunnen kopen, vrijwillige vertaal-redactiediensten of vrijwillige hulp bij de opbouw en inrichting van de tentoonstelling.

Het heeft het project niet alleen veel gebracht in letterlijke zin, deze goodwill heeft ook heel erg bijgedragen aan het positieve karakter van het project.

Financiële verslag

Voor de uitvoering van ons project hebben we de begroting in verschillende fases geknipt, waarbij Fase I en II gingen over de uitvoering van het project en aansluitende tentoonstelling in het Elisabeth Weeshuis Museum in Culemborg en de laatste fase over de tentoonstelling in het Museum van Loon in Amsterdam. Omdat we uiteindelijk met minder financiële middelen van start gingen dan oorspronkelijk begroot, hadden we al sommige activiteiten vereenvoudigd of een eigen investering gedaan. Hiermee was onze begroting voor de eerste twee fases gedekt en hadden we nog een tekort voor de laatste fase.

Het maakte ons tevens zeer bewust van het feit dat we ons beperkte budget niet mochten overschrijden. Dat heeft zijn vruchten afgeworpen. Met name de uitgaven rondom de tentoonstelling zagen er in werkelijkheid lager uit. Zo vielen de kosten voor de openingsreceptie aanzienlijk lager uit. Dit was te danken aan het feit dat de deelnemers zelf alle hapjes verzorgd hebben voor de opening en het museum de kosten voor de drank voor haar rekening nam. Ook waren er geen promotiekosten: met het rondsturen van uitnodigingen en het woord verspreiden via de sociale media kanalen van het museum en onszelf, konden we onze tentoonstelling voldoende onder de aandacht brengen. Daarnaast bracht het feit dat we met tolken konden werken op vrijwillige basis (tegen vrijwilligersvergoeding) veel goeds voor de begroting. Dankzij deze financiële meevallers ontstond er ruimte op andere plekken. We konden nu iemand inhuren voor de constructie van ons tentoonstellingsconcept (zie beeldmateriaal in de bijlage). Dit was een belangrijk pluspunt aangezien we toen we de begroting opmaakten nog niet wisten dat onze tentoonstellingsruimte een zolder betrof zonder rechte muren. Nu hadden we veel meer artistieke vrijheid voor de invulling van de tentoonstelling. We konden tegelijkertijd posten die we eerder noodgedwongen als eigen investering hadden opgegeven (bijvoorbeeld reiskosten van en naar Culemborg, of kosten voor zakelijk- en creatieve leiding) weer uitbetalen. Zo konden de bedragen die lager uitvielen een deel van de eigen

investering compenseren. In de eindbegroting is bij de kolom 'nacalculatie' te zien welke kosten er uiteindelijk zijn geweest.

Aangezien de tentoonstelling in het Museum van Loon helaas niet doorging, is er zelfs nog een klein bedrag over waarvan wij eerst dachten dat het aangewend kon worden voor een tweede tentoonstelling. Aanvankelijk leek het museum Volkenkunde geïnteresseerd maar zij vonden de tentoonstelling toch te lokaal om bij hun ook voldoende publiek te vinden.

Gesprekken met andere musea, waaronder het Haarlemmermeermuseum De Cruquius en Nationaal Onderwijsmuseum in Dordrecht hebben laten weten een eigen editie van Point of View te willen exposeren. Ook de bijbehorende gemeenten willen meewerken. Hier worden momenteel fondsen voor geworven.

De voortzetting van Point of View in andere gemeenten sluit aan bij onze ambitie om het project breder in te zetten. De interesse vanuit musea en gemeenten sterkt ons in het idee dat we hiermee ook beantwoorden aan een behoefte. Vanuit de gedachte om Point of View verder uit te breiden, willen wij het overgebleven bedrag investeren in het bouwen van een professionele website die tevens gekoppeld kan worden aan de site ziejijwatikzie.nl (zie volgend kopje). Een site waar met verschillende edities van Point of View gebouwd kan worden aan een visueel en intercultureel verhalenkabinet.

Interactieve website *Zie jij wat ik zie?*

Om de afsluitende tentoonstelling in het Elisabeth Weeshuis Museum permanent te maken is de interactieve website [Zie jij wat ik zie?](http://Zie_jij_wat_ik_zie?) gebouwd. Deze url biedt het museum een interactieve site waar de foto's uit de tentoonstelling niet alleen kunnen voortleven, maar ook nieuwe verbindingen kunnen aangaan. Het gedachtegoed achter ons project wordt zo duurzaam ontsloten.

Het museum kent een familie route waarbij bezoekers aan de hand van een activiteitenboekje de verschillende afdelingen van het museum langsgaan. Het is gericht op uitwisseling en samenwerking en sluit daarbij naadloos aan bij het concept achter Point of View.

Wij hebben hieraan een fotoroute toegevoegd die bezoekers foto's laat maken van de verschillende dingen die zij tegenkomen in het museum aan de hand van specifieke vragen. Ze maken de foto's met een hiervoor bestemde lpad van het

museum of met hun eigen telefoon. De foto's worden samen met de antwoorden op de vragen in het boekje direct naar de site ge-upload. De vragen laten de bezoekers reflecteren op hun eigen kindertijd (waar ze dus nog middenin kunnen zitten) en gezinssituatie en de gebruiken die hiermee gepaard gingen. Het museum zelf dient hierbij als fotodécor, de presentatie als spiegel.

De site ging live tijdens de opening van de tentoonstelling, gevuld met alle foto's gemaakt tijdens het project. Om aandacht voor de website en fotoroute te genereren is aan het begin van de zomer een workshop aangeboden voor kinderen en hun ouders. Het groepje deelnemers reageerde enthousiast. Ook daarna is de fotoroute nog meerdere keren afgenomen en reageren mensen positief. Toch is de website nog niet het succes waarop we hebben gehoopt. Het aantal bezoekers wat ervoor kiest om foto's toe te voegen aan de site is relatief klein en de foto's die worden toegevoegd, zijn (tot nu toe) alleen gemaakt in het museum. Daarmee blijft de kloof tussen de foto's uit de tentoonstelling (het leven in het algemeen) en de nieuw toegevoegde foto's (afbeeldingen uit het museum) groot. De thematische verbanden die de website automatisch maakt op basis van de gekozen trefwoorden, zijn daarmee ook niet voor iedereen meteen duidelijk: je moet je er even in verdiepen.

Samen met het museum hebben we kunnen constateren:

- dat ouders alleen meedoen als hun kinderen dat ook doen
- kinderen onder de acht jaar te jong zijn om de thematische verbanden tussen de foto's te begrijpen, en dat de website daarmee voor hen wellicht ook minder aantrekkelijk is
- voor grootouders is de hoeveelheid techniek die nodig is voor deelname een drempel
- samenvattend: het eerder iets is voor groepen ipv de individuele bezoeker

Daaropvolgend hebben we met het museum nagedacht over wat we kunnen doen om deelname aan de site te vergroten. We kwamen daarbij uit op het volgende:

- scholen uitnodigen om als klas de route te volgen: op de planning voor 2017 staat een nog te verwezenlijken project
- speciale museumacties in het leven roepen waarbij mensen wordt gevraagd hun foto's te uploaden: ook hier staan op de planning voor 2017 enkele 'acties' gepland

Onafhankelijk van het museum willen wij als stichting natuurlijk zelf ook gebruikmaken van de site. Het is ons doel de site in te zetten bij vervolgedities van Point of View.

Totaal oordeel en aanbevelingen

We kijken tevreden en trots terug op de uitvoering van ons project en denken hiermee een methode te hebben gevonden die bijdraagt aan het wederzijdse begrip, de sociale binding en netwerkvorming tussen groepen in de samenleving die elkaar anders niet of nauwelijks tegenkomen.

Om toekomstige uitvoeringen van ons project nog effectiever te maken, nemen we de volgende aspecten mee:

- maximale groepsgrootte van 24 deelnemers
- bredere verkenning naar het ideale tijdstip voor bijeenkomsten om meer vrouwelijke vluchteling erbij te betrekken
- bredere verkenning naar hoe je een betere balans krijgt in de leeftijden tussen de deelnemers
- bredere verkenning naar het opschalen van deelnemersbereik, bijvoorbeeld via schoolklassen
- duur van de bijeenkomsten iets inkorten
- meer groepsopdrachten toevoegen

Toekomst

Er is van meerdere kanten interesse getoond in een voortzetting van Point of View. Enkele deelnemers hebben aangegeven een Point of View voor middelbare scholieren een goed idee te vinden en onderzoek in de haalbaarheid daarvan te willen starten.